

احادیثی درباره قرآن در بیان امام حسن مجتبی (ع)

از نگاه امام حسن (ع) تفسیر باید روشمند باشد و تفسیر به رأی حرام است.

از نگاه امام حسن (ع) تفسیر باید روشمند باشد و تفسیر به رأی حرام است. «من قال فی القرآن برأیه فأصاب فقد أخطأ؛ هرکسی درباره قرآن با رأی خود سخن گوید و به حق باشد، باز گناه کرده است.

به گزارش خبرگزاری مهر، حجت الاسلام محمد عابدی، عضو هیأت علمی گروه قرآن پژوهی پژوهشکده حکمت و دین پژوهی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی در یادداشتی به بررسی رویکرد قرآنی امام حسن مجتبی (ع) پرداخته است که در ادامه می خوانید؛

امام حسن مجتبی (ع) همچون دیگر ائمه معصوم الگوی نیکو برای مسلمانان است و البته این کارکرد شخصیتی حضرت ابعاد متنوعی دارد. برای نمونه در حوزه رابطه امام با قرآن می توان از دو منظر سخنان و سیره حضرت را مورد توجه داد؛ بخشی مربوط به رفتارهای قرآنی امام حسن مجتبی (ع) است و قسمتی هم مربوط به دیدگاه های حضرت پیرامون قرآن می باشد. در این متن می کوشیم از این بعد اخیر به مواردی اشاره کنیم که امام در آن از نقش راهنمایی قرآن سخن می گوید، زمانی تفسیر و شیوه ها و نیابدهای آن را بیان می فرماید یا از تأثیر آن در جلای سینه ها، تأثیر در قیامت و احوال مؤمنان و شرایط تمسک به قرآن و... سخن دارد.

الف) قرآن؛ ثقل اکبر

امام حسن (ع) بعد از بیعت مردم، فرمود: ما حزب پیروز خداییم. نزدیک ترین خاندان پیامبریم. اهل بیت پاکیزه و پاک اوییم و «أحد الثقلين الذین خلفهما رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم فی امته والثانی کتاب الله فیہ تفصیل کل شیء»؛ لایاتیه الباطل من بین یدیه و لامن خلفه (۱)؛ و یکی از آن دو گران سنگ هستیم که رسول خدا در امت خود به یادگار نهاد و دومی آن، کتاب خداست که «در آن بیان هر چیز است و از پیش روی آن و از پشت سرش باطل به سویش نمی آید».

ب) قرآن؛ امام هدایت

امام حسن (ع) فرمود: «ما بقی فی الدنیا بقیه غیر هذا القرآن فاتخذوه اماماً یدلک علی هداکم و إن احق الناس بالقرآن من عمل به و إن لم یحفظه و أبعدهم منه من لم یعمل به و إن کان یقرأه (۲)؛ در دنیا غیر از این قرآن چیزی نمانده است. پس آن را امام خود قرار دهید تا شما را به هدایت راهنمایی کند. سزاوارترین مردم به قرآن کسی است که به آن عمل کند، هرچند آن را حفظ نکرده باشد و دورترین فرد از قرآن کسی است که به آن عمل نکند، هرچند آن را بخواند».

ج) قرآن در قیامت

امام حسن علیه السلام فرمود: «إن هذا القرآن یجیء یوم القیامه قائداً و سائقاً یفود قوماً الی الجنّه أحلّوا حلاله و حرّموا حرامه و آمنوا بمتشابهه و یسوق قوماً الی النار ضیعوا حدوده و احکامه و استحلّوا محارمه (۳)؛ این قرآن در روز قیامت در حالی که راهبر است می آید؛ مردمی را که حلال قرآن را، حلال و حرام آن را، حرام گرفته اند و به متشابه آن ایمان آورده اند، به بهشت رهنمون می شود و مردمی را که حدود و احکامش را ضایع کرده اند و حرامهایش را روا شمرده اند، به آتش می اندازد».

د) قرآن؛ شفای سینه و زنجیرها

از امام حسن (ع) است که فرمود: «إن هذا القرآن فیہ مصابیح النور و شفاء الصّدر فلیجل جال بضوءه و لیلجم الصّفه قلبه، فإنّ التّفکیر حیاه القلب البصیر کما یمشی المستنیر فی الظلمات بالنور (۴)؛ چراغهای نور و شفای سینه ها در این قرآن است. پس باید سالک، در نور آن راه بییامد و با این ویژگی، دل خود را لگام زند؛ زیرا این اندیشیدن حیات دل

بیناست، همان گونه که آدمی در تاریکی ها با نور روشنایی می گیرد؛raquo&.

ه) قرآن؛ طرف محاسبه و حجت

کسی از امام حسن(ع) تقاضای اندرز کرد، امام فرمود: با نعمت‌های خداوندی خود را بازدارید و از اندرزها سود برید که خدا برای پناه جوئی و یآوری کافی است. «وکفی بالکتاب حجیجاً و خصیماً و کفی بالجَنّه ثواباً و…)؛ و قرآن حجت و طرف محاسبه‌ای تمام است و بهشت برای ثواب و…»

و) شرط تمسک به قرآن

امام حسن(ع) در ضمن موعظه‌ای طولانی پیرامون تمسک به قرآن فرمود: «واعلموا علماً یقیناً اَنتُم لن تعرفوا التقی حتّی تعرفوا صفه الهدی و لن تمسّکوا بمیثاق الکتاب حتّی تعرفوا الذی نبذه و لن تتلوا الکتاب حقّ تلاوته حتّی تعرفوا الذی حرّفه فاذا عرفتم ذلک عرفتم البدع والتکلف و رأیتم الغریه علی الله و التحریف و رأیتم کیف یهوی من یهوی (۶…)؛ یقین داشته باشید تا ویژگی هدایت را شناسید، تقوا را نخواهید شناخت و تا آنانی را که قرآن را پشت سر انداختید، شناسید، به پیمان قرآن نتوانید آویخت و تا تحریف کنندگان قرآن را شناسید، آن را چنان که حقّ تلاوت آن باشد، نخواهید خواند. پس وقتی اینها را شناختید، بدعت ها و پیرایه‌ها را نیز خواهید شناخت و افتراها بر خدا و تحریف را می‌بینید و پی می برید آن که سقوط کرد، چگونه سقوط نمود.»

ز) حرمت تفسیر به رأی

از نگاه امام حسن(ع) «تفسیر» باید روشمند باشد. بر این اساس، «تفسیر به رأی» حرام است. «من قال فی القرآن برأیه فأصاب فقد أخطأ(۷)؛ هرکسی درباره قرآن با رأی خود سخن گوید و به حق باشد، باز گناه کرده است.»

ح) پیرامون تلاوت قرآن

از امام حسن(ع) است که: «من قرأ القرآن کان له دعوه مجابه امّا معجله و امّا مؤجله(۸)؛ هرکس قرآن بخواند، یک دعای مستجاب دارد؛ دیر یا زود.» و فرمود: «من قرأ ثلاث آیات من آخر سوره الحشر اذا أصبح فمات من یومه ذلک طبع بطابع الشهداء و إن قرأ اذا أمسی فمات فی لیلته طبع بطابع الشهداء(۹)؛ هرکسی هنگام صبح سه آیه آخر سوره حشر را بخواند، و در آن روز بمیرد، مَهر شهدا خواهد خورد و چون شب شود و بخواند و بمیرد، نیز ممهور به مهر شهدا می‌شود.»

منابع:

- ۱ – بحارالانوار، ج ۴۳، ص ۳۵۹؛ شیخ طوسی، ص ۶۹۱.
- ۲ – کشف الغمّه، ج ۱، ص ۵۷۳؛ ارشادالقلوب، ص ۷۹.
- ۳ – بحارالانوار، ج ۷۸، ص ۱۱۲ و ج ۹۲، ص ۳۲؛ کشف الغمّه، ج ۱، ص ۵۷۳.
- ۴ – بحارالانوار، ج ۷۸، ص ۱۱۲ و ج ۹۲، ص ۳۲.
- ۵ – تحف العقول، ص ۲۳۶؛ بحارالانوار، ج ۷۸، ص ۱۰۹.
- ۶ – تحف العقول، ص ۲۲۷.
- ۷ – کشف الغمّه، ج ۱، ص ۵۷۳؛ ارشادالقلوب، ص ۷۹.
- ۸ – بحارالانوار، ج ۹۲، ص ۲۰۴.
- ۹ – همان، ص ۳۱۰.